כז א מיי' פ"ג מהלכות עדות הלכה ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף לז :

כח ב טוש"ע ח"מ סימן נז סעיף א :

כט ג מיי' פ"ז מהלכות ס"ת הלכה יב סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' רעט סעיף א [וברב אלפס עוד בריש הלכות ספר תורה דף סה:] :

ל ד ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ז ח ט ופ"ז הל' ז סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעי' לז (וסי' כט סעיף א) :

פי' שפייסו להלוות לו שטר

לא ט מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ד סמג עשין קי טור ח"מ סי' לה:

תורה אור

ואמר רב ששת בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מאי טעמא כיון דעולה הוא אעולה לא חתמי *אמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר °אל תשכן באהליך עולה, במערבא משמיה דרב אמרי °אם און בידך הרחיקהו זה שטר אמנה, ושטר *פסים ואל תשכן באהלך עולה זה שטר פרוע, מאן דאמר שטר פרוע כל שכן שטר אמנה ומאן דאמר שטר אמנה אבל שטר פרוע לא, דזמנין דמשהי ליה אפשיטי דספרא. אתמר ספר שאינו מוגה: אמר רבי אמי עד ל' יום מותר לשהותו, מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנא' אל תשכן באהליך עולה *א"ר נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אין נאמנין ~~מר בר רב אשי~~ אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מ"ט האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב. בעא מיניה רבא מרב נחמן תנאי היו דברינו מהו מודעא ואמנה היינו טעמא דקא עקרי ליה לשטרא והאי נמי קא עקר לשטרא או דלמא תנאי מילתא אחריתי היא א"ל כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו תנאייכו וחותו לדינא. עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי: א"ר פפא תרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי והאי דקאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי אפי' תרוייהו נמי? אלא אמרינן הני למיעקר סהדותייהו קאתו האי נמי למיעקר סהדותיה קאתי והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. ת"ר שנים חתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידם הוא אבל אנוסים היו, קטנים היו, פסולי עדות היו, הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין אלו נאמנין ומגבינן ביה בשטרא מעליא, ואמאי, תרי ותרי נינהו? אמר רב ששת °זאת אומרת *)°הכחשה תחלת הזמה היא

*) [ב"ק עג:]

וכשם

אם און בידך הרחיקהו זה שטר פסים ושטר אמנה • דהכי משמע לשון און דמעיקרא הוי שקר ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע שעתה הוא עולה אבל מעיקרא הוה אמת : **זמנין** דמשהי ליה אפשיטי דספרא • וע"י אותה שהייה אישתלי ליה שהותא פעם אחרת הלכך לא קרי ליה עולה ומ"ד שטר פרוע היה לו ליזהר אבל אין לפרש דמשום שהייתו אפשיטי דספרא קרי ליה עולה דמה פשע : **אמר** רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים • ע"כ באין כתב ידן יוצא ממקום אחר איירי דאי כתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא דהכי פריך לעיל ועוד דמר בר רב אשי קאמר דאין נאמנים משום דלא ניתן לכתב ואי בכתב ידן יוצא ממקום אחר אפילו ניתן לכתב פשיטא דאין נאמנים וקשה דאמאי לא מהימני במיגו דהא רב נחמן גופיה אית ליה לעיל מגו לפסול השטר דקאמר כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו שטרייכו וחותו לדינא דמהימן לומר פרוע במגו דמזויף וכ"ש עדים דאלימי לאורועי שטרא כדאמר במי שמת (ב"ב דף קנד.) ותירץ ר"י דהיינו טעמא דמודעא הואיל ומודים שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו שוב לא אתי על פה ומרע לשטרא אפילו במגו ולא דמי לאנוסים וקטנים דמתניתין שאין מודים שהיה שטר כשר כלל אלא סותרין אותו הלכך מהימני במגו דלא שייך כאן לומר דלא אתי על פה ומרע לשטרא שהרי אינם מודים שהיה שטר ואמנה נמי נראה דהיינו טעמא דלא מהימני לרב נחמן דלא מרעי לשטרא הואיל ומודים שהשטר נכתב כדין מדעת הלוה דלא מפרש טעמא דאמנה משום דלא ניתן לכתב אלא מר בר רב אשי אבל לרב נחמן טעם אמנה ומודעא שניהם שוה והא דאית ליה לרב נחמן דנאמן לומר פרוע הוא במגו דמזויף התם נמי לא מרע לשטרא כלל הלכך מהימן במגו ואתי שפיר רב נחמן כרבנן דר"מ והא בברייתא דמי שמת (ג"ז שם:) דשטר אמנה הוא זה דאינו נאמן דבעי לאוקמי כר"מ רב נחמן מוקי לה לדברי הכל: **או** דלמא תנאי מילתא אחריתי היא • פי' לדבר אחר הן באין ולא לעקירת השטר אלא תוספת בעלמא שמפרשים עדותן היאך ועד השתא קיים השטר ואינו נעקר אם יתקיים התנאי הלכך אין כאן הורעת השטר אבל אין לפרש מילתא אחריתי היא לגמרי ולא שייך לעדותן ראשונה כמו שאם היו מעידין שהוא פרוע שהן נאמנים דא"כ מאי פריך בסמוך א"ה אפי' תרי נמי דכיון דתנאי מילתא אחריתי הוא לגמרי תרי נאמנים אפילו בכתב ידן יוצא ממקום אחר אבל חד לעולם אימא לך דלא מהימן כי היכי דלא מהימן לומר פרוע הוא לכך נראה כדפירשנו: **ואם** כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים • ופסולי עדות דקתני לא שאומרים שעדיין פסולים דאם כן אמאי אין נאמנים אלא פסולי עדות הוו אז ועתה מודים שהם כשרים וא"ת ומכל מקום אמאי אין נאמנים להימנו במגו דאי בעו אומרים עדיין הם פסולים [וכן בכל] שתי כתי עדים המכחישות זו את זו אמאי לא מהימני בתראי במגו דאי בעו פסלי לקמאי בגזלנותא ואור"י דבשני עדים לא שייך מגו דאין אחד יודע מה בלב חבירו*) : **אמר** רב ששת זאת אומרת הכחשה תחלת הזמה היא • וא"ת תקשי לרב ששת ברייתא דמי שמת (ג"ז שם) דקתני אם אמר שטר אמנה הוא אם יש עדים פירוש דשטר אמנה הוא הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר אלמא אע"ג דאין השטר צריך קיום כדאמר הלך אחר השטר שמודה הלוה שכתבו כדאיתא התם [ואפילו הכי] אם יש עדים הלך אחר עדים ולא אמרינן הכחשה תחלת הזמה וי"ל דזאת אומרת קאמר אבל ההיא פליג :

*) ובאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין שפיר במגו דאי בעי שתקי אי נמי מגו במקום עדים הוא אי נמי כה דבתראי מהימני חידוש הוא דמאי חזית דסמכת אהכי כו' הלכך אין נאמנין במגו שיכולים לפוסלן בגזלנותא אלא כשאומרים כן בפירוש :

ואמר רב ששת גרסי': **אעולה לא חתמי** • וכי אמרי חתמנו אין נאמנים להרשיע את עצמן : **על פשיטי דספרא** • שעל הלוה ליתן שכר הסופר ופעמים שאין לו ונותנו המלוה וחוזר וגובהו ממנו בשעת פרעון, ומעכב השטר עליו : **ספר שאינו מוגה** • תורה נביאים וכתובים : **מוגה**• מן טעיות שבו: **עדים**• החתומים בשטר ואמרו אמנה היו דברינו לא הלוהו כלום אלא כתבנו לו לכשיצטרך ילוה לו וזה שיעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה אפילו לאחר זמן דלאו מוקדם ליהוי לטרוף שלא כדין : **מודעא היו דברינו** • אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראנו אונסו והכרנו בו : **אין נאמנין** • דלא אתי על פה ומרע ליה לשטרא : מודעא ניתן לעדים לכתוב את השטר כדי להציל האנוס מאונסו אמנה לא ניתן להכתב דעולה הוא וכי אמרו חתמנו משוי לנפשייהו רשעים ואין אדם נאמן לשום עצמו רשע : **תנאי היו דברינו** • על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים לו תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר: **מודעא ואמנה** • טעמא מאי קאמר מר אין נאמנין : **דקא עקרי ליה לשטרא** • בעדותן זה ולא אתי על פה ומרע לשטרא הכא נמי כו' : **או דלמא** • הא לא עקרתא דשטרא הוא דמודים הם שהשטר אמת אלא שתנאי היה ביניהם וזו עדות אחרת היא ושטרא ממילא מיעקר לאחר זמן ביום שלא קיים תנאו בזמנו: **כי אתו לקמן** • לקוחות שעידיהם מעידים שתנאי היו דבריהם : **אמרי' להו זילו קיימו תנאייכו** • לבעלים : **וחותו לדינא** • אם יעכב שוב הקרקע: **תרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי** • שניהם מעידים שהשטר אמת וכמות שהוא כתוב בלא תנאי חתמוהו : **והאי דקאמר תנאי חד הוא** • ואינו נאמן לעקור שטר ששניהם חתומים בו : **אי הכי אפילו תרוייהו נמי אלא אמרינן כו'** • אי הכי דכיון שהעיד על כתב ידו עשית לזה אחד ממקיימי השטר כמות שהוא כתוב בלא תנאי והוי להו עדיו שנים ועדות אחרונה דברי אחד במקום שנים: **אפי' תרוייהו נמי** • אמרי תנאי היו דברינו לא ליתהימנו דכיון שהעידו על כתב ידן קיימו השטר כמות שהוא כתוב וכי אמרי תנאי היו דברינו הוו להו מגידים וחוזרים ומגידים והאי אמר רב נחמן קיימו תנאייכו כו': **אלא** • על כרחך לאו תסימה מקויימת הוא דכיון דתוך כדי דבור מסקי דבורייהו ואמרי אבל תנאי היה ביניהן אמרינן הני למיעקר סהדותייהו שאמרו כתב ידינו הוא קאתו ולומר לא חתמנו אלא ע"מ שיקיים את התנאי וכיון דתנאי מלתא אחריתי היא שאינה עוקרתו אלא לאחר זמן לא דמיא למודעא ואמנה ומהימני לעדות בפני עצמה היא: **האי נמי** • כי סיים ואמר תנאי הוה עקר לחתימת ידיה לומר לא חתמתי אלא על מנת כן וכיון דאית לן דמלתא אחריתי היא ושטרא ממילא מיעקר אישתכח דאין בשטר חתום אלא ע"א: **שקרא עליו ערער** • שרלה הנכתב לפוסלו : **ומגבינן ביה** • בתמיה: **תרי ותרי נינהו** • עדי השטר ב' ואלו ב' מעידים עליהם שפסולים היו באותה שעה:

וכסם

ואוקי

תוספות רי"ד

מכרה היא כתובתה באייר דהיינו שטר חוב וחזרתה ומחלתה לבעלה בתשרי שפיר טרף בעלה (וכיוצא) שיכולה למחול אותה לבעלה אי לקנויא בע"י להפסיד הלקוחות כלל למחול לבעלה ומדלא מחלה ש"מ קשטא קאמרה וה"נ הכא נהימנה על ידי ההיא מיגו ונ"ל לתרץ דדוקא גבי מוכר לחבירו יכול למחול מפני שאינו יכול להקנות לחבירו גוף המנה שאינו בעין אבל ב) מלוה שלא יכול לומר הלוה ללוקח לאו בע"ד דידי את דלא יהא אלא שהרשהו לגבות ממנו ומפני כך יכול המלוה למחול אבל כשחב לאחרים שהוא ד"ת אינו יכול למחול שמשעה שחב לאחרים נשתעבד המנה הזה לאותו ושוב אינו המלוה יכול למוחלו ומ"ה אוקימנא כשחב לאחרים ולא כשמכרו לאחרים דהתם ודאי דמצי מחיל הנה נאמן ע"י מינו אבל הכא לא מצי מחיל ומ"ה לא מהימן : ר"א אמר לעולם דקאמרו עדים ודאין כת"י יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימנו כדר"כ דא"ר אסור לאדם ששהה שטר אמנה בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה : א"ר [ששת] (אשישא) בריה דר"א ש"מ מדר"כ העדים שאמרו אמנה היה דברינו אין נאמנים מ"ט כיון דעולה היא אעולה לא חתמו ואע"פ שיש להן מיגו אין נאמנים : אריב"ל אסור לאדם שישהא שטר פרוע בתוך ביתו שנא' אל תשכן באהליך עולה מ"ד שטר פרוע כ"ש שטר אמנה ומ"ד שטר אמנה אבל שטר פרוע לא זימנין משהו ליה על פשיטי דספרא פי' שהיה לו לפרוע ללוה כדתנן והלוה נותן שכר הסופר ויפרעם המלוה ודוקא אפשיטי דספרא פליגי אבל אם חייב לו קצת מן החוב ליכא מאן דפליג שיכול להשהותו אצלו עד שיפרענו וא"צ לכתוב לו שובר כדי שיהא לו כפוף שיפרענו:

במערבא אמרי משמיה דר"א אם און בידך הרחיקהו זה שטר פסים ושטר אמנה ואל תשכן באהליך עולה זו שטר פרוע : איתמר ס"ת שאינו מגה א"ר אמי עד ל' יום מותר להשהותו מכאן ואילך אסור להשהותו משום אל תשכן באהליך עולה: א"ר נחמן עדים שאמרו אמנה היה דברינו מודעא היה דברינו אין נאמנים פי' עדים החתומים בשטר ואמרו אמנה היה לא הלוה לו פלוני אלא כתבנוהו לו ולכשיצטרך ילוה בו וזה שיעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה לו לאחר זמן דלא להוי יכול לטרוף שלא כדין ולא מיבעיא אם כת"י יוצא ממ"א דלא מהימנו לעוקרו דלא הפה שאסר הפה שהתיר איכא אלא אפילו אם הן עצמם מקיימים אותו ואומרים כת"י הוא אבל אמנה היה דברינו אין נאמנים שמאחר שמודים שנכתב בכשרות הרי חתימתן שבשטר כאילו העידו בב"ד שכלמה [שכתוב] בשטר הלוהו מלוה ללוה וכיון שהגיד שוב אין חוזר ומגיד ותו דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא אבל שטרא מרע לשטרא מודעא היה דברינו אין נאמנים פי' אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא והראה אונסו והכרנו בו אין נאמנים דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא: מר בר ר"א אמר אמנה היה דברינו אין נאמנים אבל מודעא היה דברינו נאמנים מ"ט האי ניתן לכתב והאי לא ניתן לכתב פירוש מודעא היה דברינו שאומר אם היה שטר מכר לא ברצונו מכר לו אלא אנוס היה ומסר מודעא לפנינו וקסבר ר"נ כיון שהיה אנוס ודאי ג) אונסו א"כ לא היה להם לחתום השטר מכירה וא"ת בשביל זה חתמו בו כדי להציל את המוכר מיד הלוקח שהיה אונס אותו והוא פייסם שיכתבו לו ויחתמוהו היה להם לכתוב שטר מודעא ברישא דמודעי ניתן לכתב והדר ליכתבו ליה להאי שטרא מכר והוי אתיא מודעא ומבטלא לשטרא והשתא דלא כתבו מודעא ברישא לא הוה להו להתום אשטר וביני והלכך כיון שלא היה להם לחתום בו וחתמו עולה הוא כמו שטר אמנה ואע"פ שאין כת"י ימ"א דמהימני ע"י מינו דאמרו לא חתמנו כדלעיל ואתי ע"פ דידהו ומרע לשטרא ה"מ בקטנים היינו קרובים היינו אנוסים היינו מחמת נפשות דלא הוי עולה ולאמשוי נפשייהו רשיעא אבל במודעא היה דברינו שהוא עולה כמו אמנה היה דברינו אפילו על ידי מינו אין נאמנים שאין אדם משים עצמו רשע פירוש תרווייהו מודי דשטרא מעליא הוא ועכשיו באים לבטלו ע"י עדות מודעא וזה נקרא חוזר ומגיד וכיון שהגיד עדותו בשטר שוב אינו חוזר ומגיד ע"פ פעם שני • ומר בר ר"א סבר אמנה לא ניתן לכתב מש"ה אין נאמנים אפילו ע"י מינו משום דעולה היא וכי אמרו חתמנו משוי נפשייהו רשיעא ואין אדם משים עצמו רשע אבל מודעא ניתן לכתב כדי לפצות המוכר מאונסו מאי אמרת היו להו למיכתב מודעא ברישא מירתת מוכר דלמא מרגיש לוקח ואניס ליה טפי ואי אמרת ומשום אונסיה היכי חתמו שקרא סומר אמר להו סוף סוף על פומייכו בעי לאיתקיימא שטרא אתון דמיהקיימתון ליה אתון אמריתו דאנוס הוייה ותהימנו ע"י מינו מש"ה סבר מר בר"א דניתן לכתוב ונאמנים ור"נ סבר דלמא לא מקיים שטרא מפומייהו אלא אפומי דסהדי אחרינא או מכת"י יוצא ממקום אחר דיתו ל"ל מינו נמצא שחתמי על שקר הלכך לא ניתן לכתב והל' כר"נ דמסתבר טעמי' ותו דבחזקת הבתים מקשי תלמודא ממילתי' לר"ה דאמר התם מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם איני והא א"ר נחמן מודעא היה דברינו אין נאמנים וקי"ל שאין התלמוד מקשה אלא מהל' פסוקה ואדמקשה מר"נ לסייע ממר בר ר"א אלא לאו ש"מ קים ליה לתלמודא דהלכה כר"נ עי' בחז"ה שטבא תלה לפפי בבנרא ובין ליה ארעא חתם רבב"ח אמודעא ואאשקלתא אמר ר"ה מאן דחתם אמודעא שפיר חתם ומאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם ומק' אי מודעא לא אשקלתא ואי אשקלתא לא מודעא א"ל ה"ק אי לאו מודעא מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם ר"ה לטעמיה דאמר ר"ה תלויה וזבין זביניה זביני איני והא אמר ר"נ מודעא היה דברינו אין נאמנים ה"מ ע"פ דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא אבל בשטר אתי שטר ומרע שטרי פי' טבי גברא אלמא הוה תלה לפפי באילן שמו בינרא למכור לו שדהו ולא תלהו כדי שימכור לו האילן ובין כלומר וכן עשה שמכר לו וחתם רבה בב"ח ועד אחר עמו אמודעא שמסר פפי קודם שנכתב שטר מכירה ואאשקלתא פי' גם על שטר מכירה חתם מאן דחתם אמודעי וכו' דאע"ג דתלויה חבין וביניה וביני ה"מ היכא דלא מסר מודעא אבל המודעא שנכתב תבטל שטר המכירה ומאן דחתם אאשקלתא וכו' דתלויה וזבין וביניה וביני כדאסיקנא ר"ה לטעמיה וכו' ור' יצחק אלפסי פסיק הל' כמר בר רב אשי : בעא מיניה רבא מר"נ תנאי היה דברינו מהו מודעא ואמנה טעמא מאי דעקר לי' לשטרא והאי נמי עקר לה לשטריה או דלמא תנאי מילתא אחריתי (והרב מוליך השיטה בשכת"י יוצא ממקום אחר ובעי' דרבא כשח"י ימ"א) פירוש מודעא ואמנה מ"מ אמרת דאין נאמנים אע"פ שאין כת"י יוצא ממקום אחר משום דעקרי לה לשטרא השתא בעדותן והלכך אמרינן להו א"כ דאמנה היה ולא הלוה לו או מודעא היה ולא מכר לו מרצונו למה חתמתם אעולה ורשע עשיתים לפי דבריכם וכיון דמשוי נפשייהו רשיעי אין נאמנים וה"נ קעקרי לה לשטרא באומרם תנאי היה דברינו באמרו להו כיון שעל תנאי היה המכר כגון אם יבא פלוני ממקום פלוני ויסכים בדבר זה יהא מכר ואם לא לא יהא מכר למה חתמתם בשטר המכר שבלא שום תנאי מכר לו לא היה לכם לעשות דבר זה והלכך גם זה עולה הוא דומיא דשטר אמנה אע"פ שהאמינו המוכר שאם לא יקיים תנאו שיהא המכר בטל לא היה להם לחתום כדאמרינן בשטר אמנה שאע"פ שהאמינו שילוהו ויקרא עולה ואין לחתום בו או דלמא תנאי מלתא אחריתי הוא פי' שכיון שמכר לו מכר מקוים אע"פ שהתלה המכר על תנאי שאמר אם יבא אותו פלוני ויסכים יהא קיים ואם לאו יהא בטל דשאים העדים לחתום בו כיון שהמוכר מאמינו ולא רצה שיכתבו התנאי בתוך השטר א"ל כי אתי לקמן פי' לקוחות שעדיהם מעידים שתנאי היה דבריהם אמרינן להו זילו קיימו תנאייכו פי' לבעל ודותו לדינא פי' אם יעכב שוב הקרקע שנאמנים לומר תנאי היה דברינו וכיון שאין כת"י

א) אולי צ"ל וכיון שיכולה למחול אותה לבעלה יכולה נמי לעשות קנויה כדי להפסיד הלקוחות ואף שאין כוונתה כלל למחול לבעלה וכו' • ב) נראה דצ"ל ולא מהני המכירה רק שלא יכול לומר וכו' • ג) נראה דצ"ל וודאי איכא מכירה וא"כ •

גליון הש"ס גמ' זאת אומרת הכחשה • עיין שיטה מקובצת בב"מ דף קב ע"א ד"ה א"ר"א זאת אומרת בשם רבי סעדי' גאון :

נושא
עדים המודיעים
שחתמו על השטר
אבל מוסיפים:
1) אומנה היו דברנו
2) מודעא היו דברנו
3) תנאי היו דברנו

מבנה
◇ הבדלות מח'
ר"נ ומר בר ר' אשי
בדגין "מודעא
היו דברנו"

נושא
ב' עדים שמעידים
על חתימתם
ואחד מהם
אומר שהיה
השטר על תנאי

נושא
עדים הבאים
מן השוק ומעידים
על חתימות
שבשטר ומוסיפים
שגם יודעים
שהיו החותמים
קטנים, אנוסים וכו'

מבנה
△ מח' רב ששת
ור' נחמן על
מה' השפעתם
של עדים האלו
בנושא הנ"ל,
לפסול את השטר